

Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp, för
förskollärarytbildning Utbildningsvetenskap
HT 2015

Modersmålsstöd i förskolan

- En studie om likvärdighet och ansvar

Emma Nilsson Hellberg och Josefin Engblom

Sektionen för lärande och miljö

Författare

Emma Nilsson Hellberg och Josefin Engblom

Titel

Modersmålsstöd i förskolan – En studie om likvärdighet och ansvar

Handledare

Anna Sandell

Examinator

Agneta Jonsson

Abstract

Forskning slår fast att modersmålsstöd är viktigt för barns språkutveckling, både när det gäller att stärka barnen i dess kulturella bakgrund och när det gäller att utveckla deras kognitiva och sociala förmåga. Vårt syfte är därför att undersöka hur en specifik kommun organiserar modersmålsstöd i förskolan och hur detta återspeglas hos förskolechef och förskolepersonal, och i förlängningen hur det påverkar likvärdigheten för de aktuella barnen. Vi stödjer oss av Bronfenbrenners utvecklingsekologiska perspektiv för att kunna analysera vårt resultat och få kunskap om hur interaktionerna mellan nivåerna påverkar barnet. Vi undersökte en medelstor kommun i Skåne och valde att göra en fallstudie för att få svar på vår frågeställning. Studiens resultat pekar på att bristen av kommunikation mellan nivåerna i fallstudien och otydliga styrdokument leder till att barn blir utan modersmålsstöd. Slutsatsen av vår studie är att enhetschefen för modersmålsstöd, förskolechefen och förskolläraren inte har samma bild av vad modersmålsstöd är. Detta leder till att modersmålsstöd ser olika ut för olika barn och blir troligtvis inte likvärdig.

Ämnesord

Flerspråkighet, Förskola, Likvärdighet, Modersmål, Modersmålsstöd, Tvåspråkighet.

Innehållsförteckning

1. Inledning	7
1.1. Syfte och frågeställning	8
2. Bakgrund	8
2.1. Vikten av att få utveckla sitt modersmål	9
2.2. Utformningen av modersmålsstöd	10
2.3. Pedagogens förhållningssätt till modersmålsstöd	11
3. Teori – Utvecklingsekologiskt perspektiv	12
4. Metod	13
4.1. En fallstudie	14
4.2. Intervju som metod	14
4.3. Urval	15
4.4. Etiska överväganden	16
4.5. Genomförande	16
4.6. Bearbetning av data	17
4.7. Metodkritik	17
5. Resultat	18
5.1. Modersmålsenhets utformning	18
5.2. Otydligt kring ansvar	19
5.3. Olika definitioner av modersmålsstöd	19
5.4. Även ett norskt barn har rätt till modersmålsstöd	20
5.5. Policydokument	21
6. Analys	21
6.1. Makronivå	22
6.2. Exonivå	22
6.3. Mesonivå	22
6.4. Mikronivå	23

6.5. Slutsats av analys.....	24
7. Diskussion	24
7.1. Brister i kedjan	25
7.2. Likvärdigt stöd.....	26
7.3. Slutord	26
7.4. Konsekvenser för yrkesrollen	27
7.5. Fortsatt forskning	27
7.6. Metoddiskussion.....	27
8. Sammanfattning	28
9. Referenslista	30
10. Bilagor	32
10.1. Intervjufrågor till enhetschef på modersmåsenheten	
10.2. Intervjufrågor till förskolechefen	
10.3. Intervjufrågor till förskolläraren	

Förord

Denna forskningsprocess har varit intensiv och lärorik. Vi började med en tydlig rak linje men linjen blev efterhand ganska krokig innan vi kom i mål. Vårt favorituttryck blev ”Kill your darling”.

Tack till intervjupersonerna som tagit sig tid att svara på våra frågor.

Tack till vår handledare Anna Sandell, som fick oss att skratta när det var som svårast.

Kristianstad hösten 2015

1. Inledning

Denna studie kommer att belysa barns tillgång till modersmålsstöd i förskolan. År 2000 hade 12,5 % av alla inskrivna barn på förskolan ett annat modersmål än svenska, medan det år 2011 hade ökat till 19,7 % (Skolverket 2011). Detta pekar på att behovet av modersmålsstöd ökar och det visar även att modersmålsstöd är ett aktuellt ämne. Forskning slår fast att modersmålsstöd är viktigt för barns språkutveckling både när det gäller att stärka barnen i dess kulturella bakgrund och när det gäller att utveckla deras kognitiva och sociala förmåga (Norling 2015; Skans 2011; Skolverket 2013). Barn har olika kulturella bakgrunder och erfarenheter vilket personalen på förskolan bör ta hänsyn till. Detta innefattar även att pedagoger på förskolan bör ha större förståelse för barnets språkliga erfarenheter (Kultti 2012; Norling 2015). Barn har lätt för att ta till sig språk under förskoleåldern och de bygger upp sitt ordförråd i snabb takt när de är mellan ett och ett halvt och två år. Vid fyra års ålder har barnet en grundläggande förståelse för sitt modersmål. Modersmålets uttal och grammatik behärskar barnet vid ca 4-5 års ålder (Strömqvist 2003 i Hagberg Persson 2006; Hyltenstam 2007). Detta visar att det är viktigt med modersmålsstöd redan i förskolan. 8 kap. §10 skollagen (SFS 2010:800) understryker att ”Förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål”. I propositionen som föregick skollagen framhålls vikten av pedagogers förhållningssätt och att det är avgörande för barns språkutveckling (prop.2009/10:165). Läroplanen för förskolan förtydligar uppdraget:

Barn med utländsk bakgrund som utvecklar sitt modersmål får bättre möjligheter att lära sig svenska och även utveckla kunskaper inom andra områden. Av skollagen framgår att förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. (Skolverket 2010, s. 7)

Barn lär sig nya saker hela tiden och att det är viktigt att verksamheten anpassas efter de språk som finns i barngruppen (prop.2009/10:165). Det är tydligt framskrivet i förskolans styrdokument att det är ett uppdrag som förskolan ska arbeta med. Det finns emellertid inte något som reglerar hur modersmålsstöd ska se ut i förskolans verksamhet. Det är därför upp till varje huvudman att utforma organisationen kring detta. I en granskning från Skolinspektionen (2010) framkommer att modersmålsstöd ser olika ut i olika kommuner, vilket kan utmana likvärdigheten. Nedslag i

skolinspektionens regelbundna tillsyn visar att en vanlig kritik mot kommunala huvudmän¹ är att kommunens förskolor inte arbetar för att barn med annat modersmål än svenska ska få utveckla sitt modersmål. Skolinspektionens rapporter (2010) för regelbunden tillsyn beskriver hur förskolornas arbete med modersmålsstöd inte alltid är likvärdigt inom en och samma kommuns verksamhet. Exempelvis beskrivs det hur några barn i en kommun får modersmålsstöd med hjälp av modersmålsstödjare, men att det i övrigt inte förekommer någon form av arbete för att utveckla barnens modersmål. Påfallande ofta tar besluten upp att förskolans personal saknar kompetens att utföra uppdraget. Det betyder att inte alla barn får hjälp med att utveckla sitt modersmål, utan endast de som talar ett språk som kommunen har tillgång till modersmålsstödjare i. Skolinspektionen beskriver vidare i sina beslut hur modersmålsstödet borde vara en del av den vardagliga verksamheten.

1.1. Syfte och frågeställning

Vårt samhälle är i ständig förändring och behovet av modersmålsstöd ökar. Nästan en femtedel av alla förskolebarn använder flera språk varje dag (Skolverket 2011; 2013). Mot bakgrund av att modersmålsstödet utformning inte är reglerat, så är vi intresserade av att ta reda på hur modersmålsstödet utformas och fungerar i en specifik kommun. Den granskning och tillsyn som Skolinspektionen (2010) redovisar tyder på att modersmålsstöd är ett område som utmanar likvärdigheten i förskolans verksamhet. Vårt syfte är därför att undersöka hur en specifik kommun organiserar modersmålsstöd i förskolan och hur detta återspeglas hos enhetschef, förskolechef och förskolepersonal och i förlängningen hur det påverkar likvärdigheten för de barn som är aktuella. Vår frågeställning är:

Hur beskrivs modersmålsstöd på olika nivåer i organisationen?

2. Bakgrund

Skolverket (2013) förklarar att begreppet modersmål är sammankopplat med utländsk bakgrund och ett annat språk än svenska. Vidare beskriver skolverket att begreppet kan vara problematiskt ur flera aspekter eftersom det bland annat används som en motpol till det svenska språket. Det kan vidare göra att det blir en negativ betingning på begreppet

¹ Några exempel från regelbunden tillsyn år 2014 är Arvidsjaur, Arvika, Bollnäs, Dorotea, Eskilstuna, Gnosjö, Älmhult.

modersmål och att det ”rätta” språket blir svenska. ”I policytexter ersattes 1997 begreppet hemspråk med begreppet modersmål med motiveringen att hemspråk användes inte bara i hemmet, och med denna förändring avsåg man att höja invandrarspråkens status” (Skolverket 2013, s. 8). Ett annat antagande kan även vara att en individ endast kan ha ett språk som modersmål, vilket är fel. Ett barn kan ha med sig t.ex. både spanska och samiska hemifrån, vilket gör att barnet kan språken redan från början. Vidare resulterar detta i att de två språken barnet har med sig hemifrån är deras modersmål och svenskan blir således barnets andraspråk (a.a.).

Det finns endast lite forskning kring modersmålsstöd i förskolan och detta har gjort att vårt intresse för ämnet har vuxit, men det har också gjort det svårare för oss att hitta relevant forskning att stödja vår empiri mot. Det finns dock forskning om skolan och modersmålsundervisning. I skolan bedrivs det dock undervisning där modersmål är ett eget ämne som eleven betygsätts i, vilket skiljer sig drastiskt från det arbetssätt som används i förskolan då pedagoger istället ofta arbetar tematiskt efter strävansmål. Detta gör att forskning om modersmålsstöd i skolan inte är relevant för denna studie, trots det gör vi några nedslag för att visa på vikten att få utveckla sitt modersmål. I kapitlet visar vi även utifrån studier och stödmaterial från skolverket och skolinspektionen exempel på hur modersmålsstöd kan utformas i förskolan.

2.1. Vikten av att få utveckla sitt modersmål

Thomas och Colliers (2001) är två forskare som har gjort en stor studie i USA som belyser fyra faktorer om vad som påverkar tvåspråkigas elevers framgångar i skolan. Vi har valt att anpassa dessa faktorer så att teorin kan förstås utifrån förskoleverksamheten.

- Modersmålsstöd- Man stödjer barnet i dess modersmål så att det kan vidareutveckla språket.
- Lära sig det nya landets språk.
- Kunskapsutveckling på både modersmålet och på svenska. Kunskapsutvecklingen får inte stanna upp bara för att man inte kan språket utan lärandet måste fortgå.
- Social kompetens och därmed en förståelse för den nya kulturen.

Thomas och Colliers (2001) studie visar tydligt att modersmålsstöd är viktigt för barns utveckling och framtida skolframgångar. Även det stödmaterial som skolverket tagit fram understryker vikten av att få modersmålsstöd. De skriver att "Språklig stimulans i både svenska och barnets modersmål bidrar till barnets kognitiva och sociala utveckling" (Skolverket 2013, s. 14).

Kulttis (2012) studie belyser hur förskolor ger barn med ett annat modersmål möjlighet att delta i olika aktiviteter och möjlighet att utveckla sina språk. Kultti belyser även vikten av att barn får utveckla språken i tidig ålder för att gynna den personliga utvecklingen och framtida skolframgångar. Studien visar att trots att vart femte barn i förskolan har ett annat modersmål talas det så gott som bara svenska i förskolan.

Nationell statistik visar att andelen barn i förskolan med annat modersmål än svenska ökat under 2000-talet (Skolverket 2011). Skans (2011) påtalar att det inte är någon jämn fördelning i landet, utan att det i våra större städer finns olika stadsdelar där mer än 90 % av de barn som går på förskolorna talar ett annat språk än svenska. Skans menar att för att kunna uppnå en god språkutveckling måste man omges av språket i sin vardag och de vardagliga samtalen är en väsentlig del i barns utveckling. I enlighet med det sociokulturella perspektivet kan barn utveckla språket med hjälp av pedagoger och andra barn (Skolverket 2013; Norling 2015). Barn skapar sig kunskap och erfarenheter i vardagen i förskolan i mötet med andra och språket är en viktig del för att barnen ska kunna vara delaktiga i förskolan (Hyltenstam & Lindberg 2013; Kultti 2012; Norling 2015; Skans 2011).

2.2. Utformningen av modersmålsstöd

Nedan följer ett utdrag från läroplanen för förskolan gällande förskolans uppdrag kring modersmålsstöd:

Barn med utländsk bakgrund som utvecklar sitt modersmål får bättre möjligheter att lära sig svenska och även utveckla kunskaper inom andra områden. Förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål. (Skolverket 2010, s. 7)

Läroplanen för förskolan fortsätter att beskriva arbetet kring modersmålsstöd med hjälp av strävandemål. "Förskolan ska sträva efter att varje barn som har ett annat modersmål än svenska utvecklar sin kulturella identitet och sin förmåga att kommunicera såväl på svenska som på sitt modersmål." (Skolverket 2010, s. 11). Vi finner dessa citat otydliga.

Förskolan ska medverka, men det tydliggör inte hur eller hur mycket. Detta gör det möjligt för huvudmän att tolka förskolans uppdrag olika och detta kan leda till att förskolan inte är likvärdig för alla barn. I skollagen (SFS 2010:800) framgår det i 8 kap. §10 att ”Förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål”. Återigen ser vi inga precisa riktlinjer utan det finns ett stort utrymme till att tolka och lägga sin egen förståelse kring uppdraget. Som vi tidigare beskrivit gör det att modersmålsstöden kan utformas olika i landets kommuner och detta i sin tur leder till att det inte blir någon likvärdighet för de barn som har rätt till stödet. I propositionen (prop.2009/10:165) som föregick skollagen (SFS 2010:800) finns en ytterligare beskrivning av hur det är tänkt att skollagen ska arbetas efter.

Arbetet med att stödja barns språkutveckling är i första hand en pedagogisk fråga för förskolan. Barn lär i de vardagliga aktiviteterna, i lek och i skapande verksamhet. I varje förskola där det finns barn med annat modersmål än svenska eller som hör till någon av de nationella minoriteterna ska aktiviteter, arbetssätt, miljö och material anpassas till barnens behov. Särskilda åtgärder som tvåspråkig personal, lärare i modersmålsstöd, kulturstödjare m.m. kan vara viktiga komplement. (prop.2009/10:165 s. 351)

Här framhålls alltså vikten av att modersmålsstöd genomsyrar verksamheten. Propositionen beskriver ”Tema modersmål” som ett hjälpmedel för både förskola och föräldrar. ”Tema modersmål” finns på skolverkets hemsida och drivs av modersmåls lärare. 33 olika språk är representerade på webbsidan. Skolverket (2013) menar att detta stödmaterial är till för att öka kunskaperna hos förskolepersonalen och ”inspirera och ge vägledning i arbetet med flerspråkighet i förskolan” (s. 4.)

2.3. Pedagogens förhållningssätt till modersmålsstöd

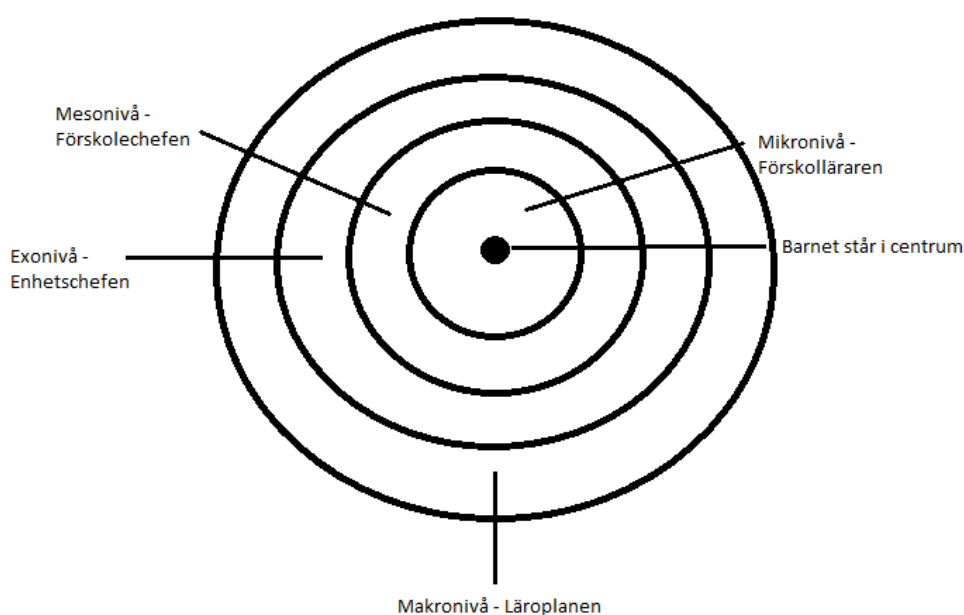
Pedagogen har en viktig roll i att uppmuntra barnen till att kommunicera på olika sätt. Hyltenstam (2007) beskriver hur barn som har ett annat modersmål och talar svenska som sitt andra språk har ett behov av planerade språkaktiviteter, för att båda språken ska ge barnet en språklig grund. Det är viktigt att ha planerade aktiviteter för att utmana barnen, men att integrera det i den vardagliga verksamheten är lika viktigt då barnen får pröva sina kunskaper och därigenom växa som individer. Det gäller att som pedagog vara en del av den sociala språkmiljön och ta tillvara på barns språk, gester och uttryck som de använder för att göra sig förstådda, både med barn och vuxna (Kultti 2012). Genom att skapa ett språkligt klimat som synliggör de olika språken i barngruppen

uppmuntras barnen att utveckla dessa språk och se dem som något värdefullt (Skans 2011; Skolverket 2013; Norling 2015). Pedagogen bör visa ett intresse för barnets kultur och ta tillvara på föräldrarnas kunskap för att möta barnets språkliga behov på bästa sätt. Pedagogens förväntningar på barnets kompetens och erfarenhet spelar stor roll då det speglar hur pedagogen möter och utmanar barnet samt hur stor plats de olika uppnåendemålen får ta i verksamheten (Gibbons 2002; Hyltenstam 2007; Hyltenstam & Lindberg 2013; Norling 2015). Detta kan utgöra en skillnad mellan personalens arbetssätt kring modersmålsstöd i verksamheten. Det kan vidare leda till att modersmålsstödet inte blir likvärdigt för alla barn. Pedagogernas utbildning har en stor inverkan på vilken barnsyn de har och vilka strategier de använder sig av. Förskolepersonal bör vara medvetna om de utmaningar som kan uppstå när ett barn behöver stöd i dess modersmål. Ofta finns det flera olika modersmål i en barngrupp, vilket utmanar ytterligare (Hyltenstam 2007; Norling 2015; Skans 2011). Skans (2011) poängterar ytterligare att man som pedagog bör vara medveten om att förskolan kan vara det enda stället där barnet möter det svenska språket. Då är utmaningen att både hjälpa barnet att utveckla det svenska språket liksom modersmålet. Det är mycket viktigt att barnet får en allsidig språkutveckling utifrån detta. Som pedagog är det alltså viktigt att se till barnets kulturella kontext, för att möta individen på ett stöttande och utmanande plan (Hyltenstam 2007). Vidare är det viktigt att se barns olika modersmål som en tillgång då det stärker barnen som individer. Hagberg-Persson (2006) menar att detta är ett ”språkpolitiskt vägval” som berikar vår framtid (s. 177).

3. Teori – Utvecklingsekologiskt perspektiv

Urie Bronfenbrenner är en amerikansk forskare inom utvecklingspsykologi. Vi har använt oss av Andersson (1980; 1986) och Persson (1998) och deras beskrivning av Bronfenbrenner och det utvecklingsekologiska perspektivet. Vår förståelse bygger således på sekundära källor som vi ändå bedömt som tillförlitliga. Bronfenbrenner ansåg att utvecklingspsykologin inte tog tillräcklig hänsyn till miljön vid forskning, utan snarare bedrev forskningen utanför barnets normala miljö. Han hävdade att det gav ett annat resultat. Bronfenbrenner utvecklade då ett utvecklingsekologiskt perspektiv där sambandet mellan människan och dess miljö framhävs och att forskningen inte är valid om hänsyn inte tas till det. Det finns fyra olika nivåer som kan användas som metod för att kunna forska om barnets utveckling. Den första nivån är *mikronivå* och är det som

sker närmast barnet i dess vardag. Denna nivå kan innefatta många olika miljöer, t.ex. relationen till en förälder i hemmet eller relationen till en pedagog på förskolan, alltså den omedelbara närmiljön. *Mesonivån* ser sambandet mellan de olika miljöerna i mikronivån till exempel sambandet mellan hemmet och förskolan. *Exonivån* innefattar händelser som sker i vardagen som barnet inte kan påverka till exempel om en ordinarie personal är sjuk och en vikarie sätts in. Detta påverkar barnets miljö utan att barnet själv kan styra över det. *Makronivån* är till exempel politiska beslut som utformar förskolan (Andersson 1980; 1986; Persson 1998). Vi kommer att använda det utvecklingsekologiska perspektivet för att se hur ett barn med annat modersmål påverkas av de fyra nivåerna i relation till hur en kommun organiserar sitt modersmålsstöd i förskolan. För att Bronfenbrenners utvecklingsekologiska teori ska fungera är nivåerna beroende av varandra. Vi har valt att använda fallstudie som vår forskningsmetod, detta gör att Bronfenbrenners olika nivåer hjälper oss att synliggöra hur de olika nivåerna påverkar varandra. Nedan presenterar vi hur vi tolkar Bronfenbrenners nivåer i vår studie.

4. Metod

I detta kapitel kommer det att beskrivas hur denna studie har bedrivits och vi kommer även att motivera våra val av metod och redogöra för våra etiska överväganden.

4.1. En fallstudie

Denscombe (2009) och Stukát (2011) menar att en fallstudie är lämplig för att undersöka en individuell enhet men mot ett bredare perspektiv. Detta gjorde att vi valde att undersöka vår frågeställning genom att utföra en fallstudie. Därefter kunde vi analysera svaren från intervjuerna för att sedan få ett resultat. Vårt undersökningsobjekt är den valda kommunen och vi väljer att se hur verksamheten ser ut på en förskola. Genom att koncentrera oss på endast en förskola har vi fått en djupare kunskap kring hur det faktiskt arbetas med modersmålsstöd i praktiken och inte bara hur kommunen tycker att arbetet med modersmål bör utformas. Denscombe (2009) förklarar vidare om fördelen med att använda sig av fallstudie som en typ av forskningsmetod är att det ger oss möjlighet att fördjupa oss i både övergripande- och ingående skeenden i den komplexa situationen i verksamheten. Genom våra intervjuer har vi fått en djupare bild av hur det fungerar både på förvaltningsnivå och verksamhetsnivå och hur de påverkar varandra.

Vi har använt ett induktivt arbetssätt där vi kommer att dra slutsatser av de erfarenheter vi har fått. Denscombe (2009) menar att genom att vi använder kvalitativ metod ger det oss möjlighet att analysera och dra slutsatser av de aktuella data vi har samlat. Då vi med noggrannhet har upptäckt att det finns väldigt ont om tidigare forskning inom detta specifika ämne, ansåg vi att det induktiva arbetssättet var passande. Att arbeta efter en induktiv metod innebär att vi först samlar empiri och sedan söker stöd för denna med hjälp av tidigare forskning. Stukát (2011) menar att genom att använda sig av kvalitativ forskning måste forskaren tolka och skapa sig en förståelse för den information som kommer fram. Detta gör att metoden är krävande för forskaren då man vill kunna förklara och även dra säkra slutsatser (a.a.).

4.2. Intervju som metod

Vi valt att komplettera fallstudien med hjälp av intervjuer då vi vill få trovärdiga svar för att göra en valid studie (Holme & Solvang 1997). Genom intervjuer² har vi fått värdefulla insikter eftersom informationen från dem vi intervjuat är så detaljerad och grundar sig på deras kunskaper och erfarenheter. Intervjuerna gav oss möjlighet att utforska ämnet med hjälp av intervjupersonerna och vi hade också möjlighet att följa

² Se intervjufrågor i bilaga 1, 2 och 3.

upp frågorna igen vid behov. Under intervjuerna försökte vi att vara lyhörda och ställa öppna frågor och även följdfrågor, vilket Denscombe (2009) belyser som viktigt för att få ut så mycket av möjligt av intervjun. Vi gjorde det också för att försäkra oss om att intervjupersonerna ska få möjlighet att uttrycka sig fritt. Vi hade även som mål att intervjun skulle vara avslappnad och likna ett vanligt samtal. Eftersom intervjuer är avtalade på förhand och inbokad på lämplig tidpunkt så garanterar detta en relativ hög svarsfrekvens, vilket är en klar fördel jämfört med till exempel enkäter som ska besvaras på nätet. Validiteten i data från intervjuerna var hög eftersom den kunde kontrolleras under tiden som intervjun sker. Däremot är det viktigt att den som intervjuar är objektiv och inte lägger egna värderingar i intervjun. Det är även viktigt att ta hänsyn till den kontext som intervjun sker i eftersom det kan påverka svaren (Denscombe 2009).

4.3. Urval

Vi valde att undersöka en medelstor kommun i Skåne eftersom vi anser att det kan ge en representativ bild av hur det fungerar i övriga kommuner i landet. I den valda kommunen hade 23,8 % av barnen i förskolan och förskoleklassen ett annat modersmål än svenska under vårterminen 2015. Det finns tre modersmålsstödare som besöker förskolor, medan det finns 39 modersmål representerade på förskolorna. Det tyder på att många barn i den kommunens förskolor blir utan stöd i språket, åtminstone i form av personer som talar deras modersmål. Vi har genomfört intervjuer med dels kommunens enhetschef för modersmålsstöd, dels en förskolechef och en förskollärare. I vår analys är barnet i centrum och omges av de fyra nivåerna. Mikronivån är närmast barnet och den representeras av förskolläraren. Nästa är mesonivån och den representeras av förskolechefen. Exonivån är enhetschefen på modersmålsenheten i den valda kommunen. Den sista är makronivån som vi ser som ett tak. Den innehåller politiska beslut såsom läroplanen för förskolan (Skolverket 2010) och skollagen (SFS 2010:800). Genom att intervjua enhetschefen kunde vi få information kring hur man har valt att arbeta med modersmålsstöd i den valda kommunen. Det är även i den enheten man gör bedömningar kring vilka resurser som ska sättas in till vilka barn och till vilka förskolor. Även förskolechefen har en viktig roll när det gäller modersmålsstöd. Förskolechefen möter föräldrarna och svarar på deras frågor samt har högsta ansvaret för att läroplanen följs på förskolan. Vi valde också att intervjua en förskollärare

eftersom det är förskollärare som möter barnen och ska se till att läroplanen efterlevs i verksamheten. Förskolechefen och förskolläraren arbetar på samma förskola, vilken ligger i utkanten av den valda kommunen. På den valda förskolan finns fyra avdelningar och cirka tio barn med ett annat modersmål. Vi valde förskolan eftersom vi tror att den ger en mer vanlig bild av hur modersmålsstöd fungerar istället för att intervjua personal på en förskola där övervägande delen av barnen har ett annat modersmål. Vi har ingen erfarenhet av den förskolan sedan tidigare. Förskolechefen presenterade oss för en förskollärare som kunde tänka sig att intervjuas och därför blev det valet slumpmässigt för oss.

4.4. Etiska överväganden

Vi har strävat efter att skapa en tillit till intervjupersonen, precis som Holme och Solvang (1997) belyser som viktigt. Detta gjorde vi genom att första kontakten med intervjupersonerna skedde via telefon, då vi frågade om de ville medverka i studien. Då kunde vi skapa en relation och börja bygga upp ett förtroende med personen inför intervjun. Vi började med att förklara syftet med intervjun och vad den ska användas till, vilket Vetenskapsrådet (2002) belyser som viktigt. Kommunen och den valda förskolan är anonyma eftersom intervjupersonerna inte skulle känna sig utpekade utan känna sig trygga och kunna ge ärliga och raka svar. I vissa fall har vi inte kunnat göra korrekta källhänvisningar eftersom vi inte vill riskera anonymiteten hos både kommunen och intervjupersonerna. Viss information har t.ex. hämtats från kommunens hemsida. Informationen från intervjuerna är alltså anonymiserade och ska endast användas i denna uppsats. Genom att vi har gjort dessa etiska överväganden har vi tagit hänsyn till Vetenskapsrådets (2002) forskningsetiska principer.

4.5. Genomförande

Vi började arbetet med att ta reda på hur reglerna ser ut kring modersmålsstöd. Detta gjorde vi genom att leta efter information på Skolverket och hos Skolinspektionen. Inledningsvis valde vi att ringa enhetschefen för modersmålsstöd i den aktuella kommunen och bokade då även en tid för intervju. Intervjuerna spelades in med hjälp av ljudupptagning. Vi valde att använda ljudupptagning istället för videoinspelning eftersom ljudupptagningen är mindre påträngande för den som intervjuas (Denscombe 2009). Vi bedömer att fördelarna är större med ljudupptagning. Vi var båda närvarande

vid de tre intervjuerna och vi ställde båda intervjufrågor. Den första intervjun var med enhetschefen för att få mer kunskap kring hur reglerna ser ut i den valda kommunen. Två veckor senare intervjuades förskolechefen. Hen presenterade oss då även för en förskollärare som intervjuades två dagar senare. Samtliga intervjuer har genomförts på respektive persons arbetsplats.

4.6. Bearbetning av data

Intervjuerna har transkriberats. Vi har då även korrigerat språket så att det blir begripligt även för de som inte var med under intervjun (Denscombe 2009). Vi har bland annat tagit bort utfyllnadsord som inte är relevanta för förståelsen av intervjun. Utifrån transkriptionerna har vi sedan tematiserat de utsagor vi fick. Vi har alltså sett intressanta samband i svaren från intervjuerna och delat in dem i olika teman för att kunna arbeta vidare med dem i vår studie. Med hjälp av citat i arbetet visar vi att de resultat som presenteras är valida.

4.7. Metodkritik

Studien utfördes eftersom vi fann ett intresse för hur modersmål fungerar i en kommun. Vi valde att använda intervju som metod för att samla empiri. Intervjun är dock en krävande forskningsmetod för forskaren. Den är även tidskrävande eftersom intervjuerna både ska transkriberas och bearbetas (Holme & Solvang 1997; Denscombe 2009). Det kan även finnas en risk att intervjupersonen påverkas av den som intervjuar. Alltså att de ger de svar som intervjuaren förväntar sig (Stukát 2011). Även detta är något som vi tog hänsyn till och försökte undvika att påverka intervjupersonerna. Vi valde att ringa intervjupersonerna för att få kontakt och börja bygga upp en tillit. Detta för att få en avslappnad intervju och för att få ärliga svar. Vi var medvetna om att när vi ringde och bokade en tid kunde intervjupersonerna uppdatera sig på ämnet före intervjun, eftersom vi berättade om vad studien skulle handla om. Vidare beskriver Denscombe (2009) risken med att intervjuer eller observationer kan te sig annorlunda eftersom personerna anpassar sig efter studien som genomförs. Detta känner vi oss säkra i att det inte skedde i vårt fall eftersom varken förskolechefen eller förskolläraren kändes insatta i ämnet. Vi var medvetna om att personen som intervjuas kan få känslan av att vara i underläge, eftersom intervjuerna utformar intervjun och därför bestämmer hur den bör gå tillväga. Intervjupersonen kan också vara rädd för att svaren ska

misstolkas. Återigen menar vi att det är viktigt att skapa en relation och en tillit till intervjupersonen för att motverka intervjupersonens obehag. Vi anser att ljudupptagning var den metod som passade vår studie eftersom den inte är inkräktande på själva intervjun, vilket videoinspelning kunde ha varit. Denscombe (2009) förklarar däremot att videoinspelning hade fått större validitet eftersom man då hade kunnat tolka gester och rörelser och inte bara tonläge. Fallstudier får ofta kritik för att inte vara generaliserbara (Stukát 2011; Denscombe 2009). Trots detta anser vi att vi har fått fram ett reliabelt resultat. Genom att den valda kommunen är föremål för fallstudien har vi kunnat se hur modersmålsstödet når fram till barnet från en förvaltningsnivå.

5. Resultat

I detta kapitel kommer vi att presentera våra resultat utifrån de tematiseringar vi har valt genom transkriptioner från intervjuerna.

5.1. Modersmålsenhetens utformning

Enhetschefen förklarade att det finns tre modersmålsstödjare för förskolor i kommunen, två i arabiska och en i albanska. Detta medan det finns 39 språk representerade i förskolorna³. Enhetschefen förklarade vidare att det viktigaste är att förskolepersonalen själva ger modersmålsstöd dagligen i verksamheten och att detta görs tillsammans med det svenska språket. Hen var noga med att poängtera att modersmålsstödjare endast är en liten del i modersmålsstödet och att förskollärarna och barnskötarna har den viktigaste rollen i att utveckla både barnets svenska och modersmål.

Det här måste genomsyra hela verksamheten. Det måste ske liksom dagligen. Och därför tycker ju jag att i speciellt då i de här språken som är väldigt stora t.ex. arabiska. Så ska det finnas tvåspråkig personal. Det är liksom absolut det bästa, sen kan man ju inte ha det i alla språk, för vi har väl säkert 40, 50 språk i förskolan, skulle jag kunna tänka mig. Alltså så att det funkar ju... och alla barn har ju rätt till det här.

Både förskolechefen och förskolläraren förknippar modersmålsstöd med att en modersmålsstödjare hjälper barnet att utveckla sitt modersmål ett visst antal timmar i veckan eller månaden. Detta står i strid mot hur kommunen, enligt enhetschefen, har tänkt sig att arbetet huvudsakligen ska gå till. Kommunen har dock för närvarande en

³ Denna information kommer från modersmålsenheten i den valda kommunen och eftersom vi har valt att anonymisera denna kan vi inte referera enligt reglerna.

pågående kompetensutvecklingsinsats för att höja kunskaperna kring hur man arbetar med modersmålsstöd.

5.2. Otydligt kring ansvar

Enhetschefen hävdade att det är förskolecheferna som är ansvariga att informera föräldrarna om möjligheterna till modersmålsstöd. Hen menade även att det är deras ansvar att se till att personalen på förskolan har den kompetensen att stödja barnen med detta behov, eftersom det ingår i förskolans läroplan.

Förskolechefen talade om att det var hens ansvar att se till att förskollärarna uppfyller kraven gällande modersmålsstöd i förskolan.

Jag är väl ytterst ansvarig men även förskollärarna har ett ansvar eftersom det står ju att i läroplanen att förskollärarna skall. Och då skall ju förskollärarna leva upp till de här målen.

Vidare berättade förskolechefen att det är föräldrarnas uppgift att identifiera och tala om vilket som är deras levande modersmål. Förskolechefen låter sedan föräldrarna fylla i en ansökan som sedan skickas till den rektor som har hand om modersmålsstödarna och att det sedan är rektorn som fattar beslut om det beviljas eller ej. Det förskolechefen menade är alltså att ansökan skickas till enhetschefen på modersmålsenheten även om hen talar om enhetschefen som ”rektorn”. Förskolechefen förklarade också att det brukar handla om en grupp på fem till sex barn för att det ska finnas en ekonomisk möjlighet eftersom förskolan ligger en bit utanför staden.

Förskolläraren kunde inte svara på vem som var ansvarig för att informera föräldrarna om möjligheter till modersmålsstöd, men hen berättade att det är pedagogerna som gör det. Hen förklarade vidare att det brukar ske vid inskolning och blir som en rutin, men att hen inte vet vems egentliga ansvar det är.

5.3. Olika definitioner av modersmålsstöd

Enhetschefen för modersmålsstöd förklarade modersmålsstöd som ett sätt för barnet att möta sitt eget modersmål i förskolan i alla fall någon gång i veckan och att barnet då får möjlighet att utveckla två språk samtidigt. Hen framhöll att det är viktigt att barnet får höra modersmålet i samband med svenska. Alltså att barnet t.ex. kan få höra en saga på svenska och sedan få höra samma saga på sitt modersmål. Hen menade att det är viktigt att utveckla de båda språken samtidigt. Hen berättade också att det finns

modersmålsstödjare som kan komma ut till förskolor någon timme i veckan, men att detta inte är tillräckligt, utan att det är förskollärarna som ska arbeta med att ha språken som en naturlig del i verksamheten.

För förskolans svenska personal, det finns ju appar på alla språk, det finns barnböcker inspelade på jättemånga språk. När man läser en saga på svenska så kan man få hörlurar och barnen kan få sagan på samma språk eller t.ex. arabiska eller polska eller tyska eller det är ju alla barn har ju rätt. Alltså det är ju inte bara de som talar arabiska och somaliska.

Enhetschefen poängterade också att det inte står skrivet i läroplanen att det ska finnas modersmålsstödjare som besöker förskolorna.

Förskolechefen menade att förskolan ska stimulera och stödja barnen i det språket de har hemma. Men hen förklarade också att det är svårt att stödja barn med annat modersmål då de inte har tillgång till pedagoger som är utbildade för det aktuella språket, det behövs alltså en ”språklärare” för att kunna stötta barnet. Förskolechefen ansåg alltså att förskolan kan visa ett intresse för språket, men att förskolepersonalen inte kan ge dem det stödet de behöver fullt ut då de inte har kunskap om språket. Hen förklarar vidare att pedagogerna kan få hjälp av föräldrarna att lära sig några ord, men i det stora hela är det svårt för den enskilda förskolan att kunna stödja varje barn i dess modersmål.

Förskolläraren förklarade modersmålsstöd som att det ska komma ut en pedagog till förskolan som behärskar barnets språk och som ska vara en del av verksamheten. Barnet ska alltså inte plockas ut ur verksamheten för att bedriva undervisning utanför den övriga barngruppen. Hen förklarade även att förskollärare kan stötta barnet genom att lära sig enstaka ord på barnets språk.

5.4. Även ett norskt barn har rätt till modersmålsstöd

Enhetschefen poängterade att alla barn har rätt till modersmålsstöd och att det ska integreras i verksamheten. ”Alla barn, alltså om du kommer från Norge så har du också rätt att träna din norska.”

Förskolechefen menade att barn får stöd av pedagoger, men att de inte får det stödet de behöver. Detta eftersom det inte kommer ut en modersmålsstödjare och detta gör att personalen istället får ta hjälp av föräldrarna för att få vissa begrepp som de kan använda i vardagliga situationer.

Förskolläraren, som har ett barn med norskt modersmål i sin barngrupp, förklarade att de har en lätt situation just nu eftersom norska och svenska är så lika varandra. Hen menade att detta gör att de inte känner att de behöver stöd till det barnet. Hen berättade också om grannavdelningen som har ett barn med engelskt modersmål.

På vår grannavdelning har vi ett barn som har engelska. Där han ibland säger vissa ord på engelska och då uppmärksammar man och hjälper honom att kanske hitta det svenska ordet eller ibland säger ett engelskt ord till honom eller... såhär... Så det är två väldigt lätta språk för oss.

5.5. Policydokument

I läroplanen för förskolan (Skolverket 2010) framgår att barn ska stödjas i sina modersmål, men det står ingenting om hur detta ska göras. Det finns inget policydokument som beskriver hur arbetet med modersmålsstöd är tänkt att genomföras i den kommun där vi genomfört vår fallstudie. Enhetschefen uppgav att de uppfattar att det inte behövs något policydokument eftersom information kring modersmålsstöd finns i läroplanen för förskolan (Skolverket 2010) och i skollagen (SFS 2010:800). Förskolechefen upplever att läroplanen för förskolan fungerar bra som riktlinjer när det gäller modersmålsstöd i förskola. Det finns även andra dokument från Skolverket som hen anser fungerar som bra direktiv och därför upplever hen inte att de saknar ett policydokument.

Jag tycker att det finns ju det här ”Flerspråkighet i förskolan” och det är bra dokument som Skolverket har gett ut och den skickas liksom ut till alla förskolechefer. Så det är liksom inget man beställer, för det ska vi ha, så det tycker jag är väldigt bra. Sen kan man ju beställa mer, alltså nya upplagor, och ha till personalen också.

Förskolläraren upplever inte heller att de saknar ett policydokument för modersmålsstöd i förskolan och hen ställer sig också frågande till om det finns något då hen inte är säker.

6. Analys

Under denna rubrik kommer vi med hjälp av Bronfenbrenners utvecklingsekologiska påverkningsnivåer (Andersson 1980; Andersson 1986; Persson 1998) att analysera resultatet vi har fått.

6.1. Makronivå

I vår analys väljer vi att se makronivån som en typ av tak. Det är alltså den övergripande nivån som styr de andra. Enhetschefen för modersmålsstöd menar att det inte behövs något policydokument för hur förskolan bör arbeta med modersmål. Istället hänvisar hen till skollagen (SFS 2010:800) och läroplanen för förskolan (Skolverket 2010). Hen menar att styrdokumentet är tillräckliga riktlinjer för verksamheten.

6.2. Exonivå

Enhetschefen befinner sig på exonivån, alltså där hen påverkas av de politiska beslut som sker på makronivå och får arbeta efter dem. Enhetschefen tolkar riktlinjerna gällande modersmålsstöd i förskolan som att stödet ska integreras i den vardagliga verksamheten. Hen lyfte att det är personalen i förskolan som ska stödja barn i dess modersmål och hålla modersmålet levande i verksamheten, oavsett vilket det aktuella språket är. Enhetschefen poängterade också att det inte står någonstans i läroplanen att det ska finnas modersmålsstödjare som ska besöka förskolor, vilket alltså är ett politiskt beslut som påverkar barnet på en makronivå. Enhetschefen framhöll dock att det är pedagogernas uppgift att integrera modersmålet i den vardagliga verksamheten och att modersmålsstödjare endast är en liten del av modersmålsstöd. Den utvecklingsekologiska teorin understryker att det är viktigt att barnets utveckling hela tiden sker i samspel med sin miljö, alltså att det sker över tid och att det integreras i vardagen. Kommunen har valt att inte ha något policydokument och enhetschefen förklarade det med att det finns en outtalad policy baserad på läroplanen för förskolan. Enhetschefen berättade vidare att förskollärare ska gå en kurs där de får utbildning i hur man stödjer barnen i dess modersmål i verksamheten. Vidare fick vi veta att det finns tre modersmålsstödjare i kommunen som besöker förskolor, två som talar arabiska och en som talar albanska. Det finns alltså tre modersmålsstödjare för förskolor i kommunen, medan det finns 39 olika modersmål i representerade i förskolorna, vilket tyder på att det är många barn som inte får någon tid med en modersmålsstödjare.

6.3. Mesonivå

Förskolechefen befinner sig på mesonivån och får därför direktiv både från makro- och exonivån. Både förskolechefen och förskolläraren hade samma syn på modersmålsstöd, alltså att det innebär att det kommer en modersmålsstödjare som besöker förskolan och

samtalar med barnen. Förskolechefen menade att barn på förskolan ska få stöd av pedagogerna, men att det inte är tillräckligt då personalen inte har den språkkompetens som behövs för att kunna möta barnet.

Intervjusvaren från enhetschefen, förskolechefen och förskolläraren påvisar en brist i överensstämmelse mellan parterna kring ansvarsfördelningen. Enhetschefen och förskolechefen var överens om att det är förskolechefen som är ansvarig för att barn får modersmålsstöd och att det är hen som är ansvarig för att arbetet blir gjort. Förskolechefen poängterade dock att förskollärarna är ansvariga för att det sker, eftersom det står i läroplanen, men att hen är ytterst ansvarig. Beslutet har alltså tagits på en makronivå, alltså på en politisk nivå, att förskollärare är ansvariga för att barnen får modersmålsstöd. Förskolechefen berättade vidare att Skolverket skickar ut material och dokument som fungerar som direktiv och hjälp för att förskolan ska kunna genomföra sitt arbete kring modersmålsstöd. Trots detta ansåg hen att det bästa stödet är när en pedagog inom området kommer ut i förskolan och ger barnet den undervisning i språket som inte pedagogerna på förskolan kan stå till tjänst med.

6.4. Mikronivå

Förskolläraren är närmast barnet och befinner sig enligt vår tolkning på mikronivå. Hen tyckte att det viktigaste modersmålsstödet sker med hjälp av en modersmålsstödjare, men poängterade dock att det är viktigt att det sker i verksamheten tillsammans med de övriga barnen. Utvecklingsekologin menar också att stödet bör ske i barnets naturliga miljö då barnet känner sig som hemma och bäst kan fokusera och ta in nya kunskaper. På förskollärarens avdelning finns ett barn med ett norskt modersmål. Hen förklarade att då norskan är så lik svenskan och det underlättar förståelsen för varandra och att det gör att de inte behöver något stöd just nu. Detta visar att mikro- och mesonivån inte har samma förhållningssätt till modersmålsstöd som exonivån. Enhetschefen slog fast att alla har rätt till sitt modersmål om det så ”bara” rör sig om norska, medan förskolläraren ansåg att det viktiga är att barnets svenska stärks. Förskolechefens och förskollärarens förhållningssätt har en stor inverkan på barnet på en mikronivå. Alltså, deras förhållningssätt och kunskaper kring modersmålsstöd påverkar hur barnet får stöd i sitt modersmål. Förskolläraren visste inte vem som är ansvarig för att informera föräldrarna om möjlighet till modersmålsstöd, men berättade att pedagogerna gör det på rutin. Förskolläraren var inte säker på om det fanns ett policydokument kring modersmålsstöd

men upplevde också att eftersom hon inte undrat över det tidigare upplevde hon inte heller att det saknas.

6.5. Slutsats av analys

Vi har valt att använda oss av Bronfenbrenners (Andersson 1980; Andersson 1986; Persson 1998) fyra nivåer för att analysera vår fallstudie. I makronivån finns politiska styrdokument som utformar verksamheten. Vi upplever trots detta att riktlinjerna är otydliga i skollagen (SFS 2010:800) och i läroplanen för förskolan (Skolverket 2010) gällande modersmål och att det därför finns många olika tolkningar. Makronivån behöver dock de tre andra nivåerna för att de politiska besluten ska ske i praktiken. Enhetschef beskriver vi som exonivån då hen styrs av makronivån men ger de andra nivåerna direktiv och riktlinjer för att de ska kunna utföra ett gott arbete. Här börjar också problematiseringen kring avsaknaden av policydokument där hen menar att det inte behövs eftersom det finns riktlinjer i form av styrdokument. Därefter kommer mesonivån, som vi kopplar till förskolechefen där hen bör få direktiv från enhetschefen och sedan förmedla kunskapen vidare till förskolläraren. Men återigen har förskolechefen en annan syn på modersmålsstöd trots att enhetschef anser att riktlinjerna är tydliga och svåra att misstolka. Det är trots detta tydligt att man inte resonerar likadant på förvaltningsnivå som på verksamhetsnivå. Ett tydligt exempel är att förskolläraren verkar tycka att det räcker med att kunna göra sig förstådd och att ett norskt eller engelskt barn inte behöver mer modersmålsstöd än så. Trots att ingen saknar något policydokument är osäkerheten tydlig hos förskolläraren och förskolechefen. Detta drabbar förskolläraren som i vår beskrivning symboliserar mikronivån då styrdokumentet inte är tydligt utformat utan går att tolka på olika sätt. I den valda kommunen finns det tre modersmålsstödjare till förskoleverksamheten. Detta trots att det finns 39 olika modersmål i förskolan idag. Detta visar att modersmålsstöd ser olika ut för olika barn och blir då troligtvis inte likvärdig.

7. Diskussion

Med hjälp av analysen kommer vi att under denna rubrik diskutera olika aspekter kring modersmålsstöd med hjälp av forskning.

7.1. Brister i kedjan

Fallbeskrivningen visar att förskolan tolkar uppdraget som att de endast ska hjälpa till att ansöka om att få en modersmålsstödjare, snarare än att det är pedagogens uppdrag i den vardagliga verksamheten att stödja barnet i modersmålet. Förskolans syn på modersmålsstöd är snarare att hjälpa barnen att lära sig svenska än att stödja dem i sitt modersmål. Förskolan som beskrivits var nöjda med det stöd de erbjöd barnen. Detta stämmer inte överens med enhetschefens syn på modersmålsstöd eftersom hen menar att modersmålsstödet bör integreras i den vardagliga verksamheten och att en modersmålsstödjare endast är ett komplement. Modersmålsstöd ska hela tiden finnas levande i verksamheten eftersom barn lär sig i vardagen i samspel med andra (Gibbons 2002; Hyltenstam & Lindberg 2013; Kultti 20012; Norling 2015; Skans 2011). Denna syn har tycks således inte ha någon betydelse i praktiken eftersom det inte når fram till förskolorna. Det brister alltså mellan nivåerna och därför nås inte barnet av hur enhetschefen anser att verksamheten ska utformas. I Läroplanen för förskolan (Skolverket 2010) framgår det att förskolan ska stötta barnet i dess modersmål, det spelar alltså ingen roll vilket språk det gäller. Att få modersmålsstöd är även en viktig del i kunskapsutvecklingen enligt en av Thomas och Colliers (2001) studier. Enhetschefen har en klar bild av hur verksamheten bör utformas men är också medveten att ytterligare kompetens behövs. Även Norling (2015) understryker vikten av vidare kompetensutveckling då det gör att pedagoger har ett annat förhållningssätt till barn och deras rätt till modersmål. En gemensam grund att stå på tillsammans med kompetensutveckling och reflektion tillsammans i arbetslaget främjar pedagogers möjlighet att stödja barnen. Det är därför viktigt att avsätta tid till kompetenshöjande reflektioner. Skolverket (2013) beskriver vidare att Regeringen har gett dem ett uppdrag att öka kunskapen hos personalen på förskolor kring barns språkliga utveckling. Det viktiga är således inte att förskolan arbetar med modersmål, utan hur förskolan väljer att arbeta. På Skolverkets hemsida finns "Tema modersmål" där förskolan har en egen sektion som både föräldrar och förskolepersonal kan använda för att underlätta modersmålsstöd i den vardagliga verksamheten. Förskolepersonalens förhållningssätt spelar stor roll eftersom barn lär sig språk i samspel med personer som står dem nära (Hagberg-Persson 2006; Kultti 2012). Kultti beskriver vidare att det är viktigt att vara medveten om att barn med annat modersmål kan ha svårt uttrycka sig och barn kan då lätt bli missförstådda när pedagogerna inte kan stötta dem i språket. Vidare ser vi en

tydlig koppling till Bronfenbrenners teori (Andersson 1980; Andersson 1986; Persson 1998) om att allt som händer runtomkring påverkar barnet.

7.2. Likvärdigt stöd

Under vår studie har det kommit till vår kännedom att det inte finns något policydokument som visar hur man ska arbeta med modersmålsstöd. Trots att ingen av intervjupersonerna saknar dokumentet ser vi möjliga konsekvenser av att det inte finns en gemensam grund att stå på. Konsekvenserna är att modersmålsstödet inte blir likvärdigt för alla barn. I brist på ett policydokument har enhetschefen och förskolorna endast skollagen (SFS 2010:800) och läroplanen för förskolan (Skolverket 2010) att arbeta efter. Som vi tidigare beskrivit blir konsekvensen av det att modersmålsstöden kan utformas olika i landets kommuner och detta i sin tur leder till att det inte blir någon likvärdighet för de barn som har rätt till stödet. Förskolepersonal bör vara medveten om att kraven på personalen blir höga när det i en barngrupp finns flera modersmål representerade (Hyltenstam 2007; Kultti 2012; Norling 2015; Skans 2011). Detta gör det viktigt att ha en gemensam grund att stå på och en väl synlig målsättning på hur verksamheten bör se ut. Vi menar att en huvudman därför kan vara hjälpt av att ha ett policydokument för att göra detta tydligare, alltså gett direktiv kring hur man ska arbeta med modersmålsstöd rent praktiskt. Detta för att skapa en likvärdig förskola för barn med annat modersmål. Genom en likvärdig förskola får barnen goda förutsättningar för att nå en god utveckling även i skolan.

7.3. Slutord

Vår fallstudie har visat att det i många fall saknas en gemensam grund att stå på för förskolorna i kommunen. På grund av bristande kunskap och oklara direktiv på hur verksamheten bör utformas kan det vara så att barn inte får det modersmålsstöd det har rätt till enligt lag. Genom vår fallstudie har vi fått svar på vår frågeställning: Hur beskrivs modersmålsstöd på olika nivåer i organisationen?

Vår studie har visat att barn i förskoleverksamheten i den valda kommunen inte får modersmålsstöd när varken förskolechefen eller förskollärarna har kunskap kring vad det innebär att implementera det i den vardagliga verksamheten. Problemet är att både Skollagen och läroplanen för förskolan har riktlinjer som är otydliga och som går att tolka. Därför riskerar arbetet med modersmålsstöd att bli olika i kommunerna och i

förskolorna. Vi menar vidare att om det hade det funnits ett nedskrivet policydokument hade det varit tydligt för alla parter hur arbetet kring modersmål ska utföras. De olika nivåerna är beroende av varandra för att arbetssättet ska vara detsamma och att förskolan blir likvärdig för alla barn. Det framgår i läroplanen för förskolan att förskolan ska sträva efter att barn ska stödjas i sitt modersmål men det saknas ett förtydligande på hur detta bör göras. Därav har de olika intervjupersonerna olika inställning på hur det bör utformas.

7.4. Konsekvenser för yrkesrollen

I vår studie framgår det hur viktigt det är för barnet att komma i kontakt med sitt modersmål i den vardagliga verksamheten. Vi anser detta vara ett aktuellt ämne på grund av de ökande flyktingströmmarna. Det innebär alltså att behovet av modersmålsstöd kommer att öka. Därför behöver även förskolläraryrket innehåll kontinuerligt anpassas efter förändringarna i samhället, liksom kompetensutveckling för de som arbetar i verksamheten.

7.5. Fortsatt forskning

Vid en vidare forskning kring modersmålsstöd i förskolan skulle det vara intressant att gräva lite djupare kring hur kommunen hade kunnat utforma ett policydokument för att ge barnen ett likvärdigt stöd i förskolan. Detta med hjälp av en studie som sträcker sig över flera kommuner för att kunna jämföra och se hur deras arbete kring modersmålsstöd i förskolan är uppbyggt. Det hade även varit intressant att följa upp hur kommunen fortsätter att utveckla arbetet kring modersmålsstöd.

7.6. Metoddiskussion

Vi valde att söka svar på vår frågeställning med hjälp av en fallstudie. Enligt Bronfenbrenners teori (Andersson 1980; Andersson 1986; Persson 1998) ska man börja i centrum och följa nivåerna ut. Vi valde att titta på relationerna mellan nivåerna på andra hållet. Detta har påverkat vilka intervjufrågor vi ställde till förskolechefen och förskolläraren eftersom vi fick mycket ny information av enhetschefen. Detta val hade troligtvis inte påverkat studien, mer än att vi hade varit tvungna att intervjua förskolechefen och förskolläraren ytterligare en gång efter att vi intervjuat enhetschefen. Vi gjorde studien i endast ett led, vilket kan göra att reliabilitet kan verka tveksam. Vi

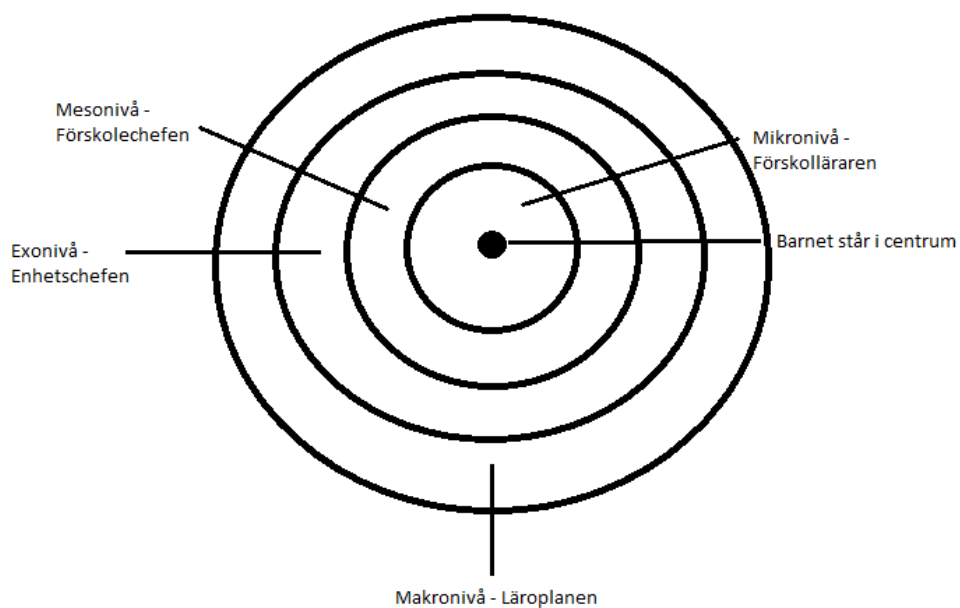
har dock kommit fram till ett tydligt resultat. Resultatet avslöjar att det finns brister i förskolan när det gäller modersmål, men vi vet däremot inte hur vanligt det är eftersom vår studie endast tittar på hur det är i en kommun. I efterhand inser vi att vi kunde ha undersökt modersmålsstödet på fler förskolor för att titta närmare på skillnader. Trots detta har vi funnit ett reliabelt svar på vår forskningsfråga. Oavsett hur många förskolor vi hade undersökt så kvarstår faktum att om inte förskolechefen eller förskollärarna har kunskap om modersmålsstöd så kan inte barnet få detta stöd i förskolan.

8. Sammanfattning

Forskning slår fast att modersmålsstöd är viktigt för barns språkutveckling, både när det gäller att stärka barn i dess kulturella bakgrund och när det gäller att utveckla deras kognitiva och sociala förmåga (Norling 2015; Skans 2011; Skolverket 2013). Vårt syfte är därför att undersöka hur en specifik kommun organiserar modersmålsstöd i förskolan och hur detta återspeglas hos förskolechef och förskolepersonal, och i förlängningen hur det påverkar likvärdigheten för de aktuella barnen. Vår frågeställning är:

Hur beskrivs modersmålsstöd på olika nivåer i organisationen?

Vi stödjer vår empiri mot flera forskare som alla är överens om att modersmålsstöd måste hållas levande och genomsyra verksamheten (Norlin 2015; Hyltenstam 2007; Skans 2011). Thomas och Colliers (2001) studie visar att modersmålsstöd är viktigt för barns utveckling och framtida skolframgångar. Vi använder oss av Bronfenbrenners utvecklingsekologiska perspektiv (Andersson 1980; Andersson 1986; Persson 1998) för att kunna analysera vårt resultat och få kunskap om hur interaktionerna mellan nivåerna påverkar barnet. Vi tydliggör nivåerna med hjälp av figuren nedan.

Vi undersökte en medelstor kommun i Skåne och valde att göra en fallstudie för att få svar på vår frågeställning. Empirin visar att enhetschefen för modersmålsenheten, förskolechefen och förskolläraren inte delade samma bild av vad modersmålsstöd innebär. Enhetschefen menade att modersmålsstödet ska finnas levande i verksamheten och att det är pedagogerna som ska se till att detta sker. Hen ansåg också att det inte behövs något särskilt policydokument gällande modersmålsstöd eftersom hen menade att det räcker med styrdokumentet. Förskolechefen och förskolläraren menade att modersmålsstöd sker när en modersmålsstödare besöker förskolan och talar barnets språk. Bristen av kommunikation mellan nivåerna och otydliga styrdokument leder till att barn blir utan modersmålsstöd, vilket gör att förskolan inte blir likvärdig.

Slutsatsen av vår studie är att barn i förskoleverksamheten i den valda kommunen troligtvis inte får modersmålsstöd när varken förskolechefen eller förskollärarna har kunskap kring vad det innebär att implementera det i den vardagliga verksamheten. Vi menar att brister i kommunikationen hade kunnat undvikas med hjälp av ett policydokument som hade gett alla en gemensam grund att stå på.

9. Referenslista

Andersson, Bengt-Erik. (1980). *Bronfenbrenners utvecklingsekologi*. Inbjuden föreläsning hållen vid NFPFs konferens, 1980.

Andersson, Bengt-Erik (1986). *Utvecklingsekologi*. Lund: Studentlitteratur.

Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Den nya skollagen: för kunskap, valfrihet, och trygghet: regeringens proposition 2009/10:165. (2010). Stockholm: Riksdagens tryckeriexpedition.

Gibbons, Pauline (2010). *Lyft språket, lyft tänkandet: språk och lärande*. 1. uppl. Uppsala: Hallgren & Fallgren,

Hagberg-Persson, Barbro (2006). *Barns mångfaldiga språkresurser i mötet med skolan: Linguistic diversity and children's language resources in contact with the school*, Uppsala: Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn (1997). *Forskningsmetodik: Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Hyltenstam, Kenneth (2007). Modersmål och svenska som andraspråk. I C. Liberg (red). *Att läsa och skriva: forskning och beprövad erfarenhet*. (s.45-70). Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger (2013). *Svenska som andraspråk: i forskning, undervisning och samhälle*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Kultti, Anne (2012). *Flerspråkiga barn i förskolan: Villkor för deltagande och lärande*. Göteborg: Acta universitatis Gothoburgensis.

Norling, Martina (2015). *Förskolan- En arena för social språkmiljö och språkliga processer*. Västerås: Arkitektkopia.

Persson, Sven (1998). *Förskolan i ett samhällsperspektiv*, 2. rev. uppl. Lund: Studentlitteratur.

SFS (2010:800) *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet

Skans, A. (2011). *En flerspråkig förskolas didaktik i praktiken*. Malmö: Malmö högskola, Lärarutbildningen.

Skolinspektionen & Sverige (2010). *Språk- och kunskapsutveckling: för barn och elever med annat modersmål än svenska*, Stockholm: Skolinspektionen.

Skolverket (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98: reviderad 2010*. 2 uppl. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Skolverket (2011). Statistik på webbplatsen; Tabell 3A: *Inskrivna barn med annat modersmål än svenska efter ålder 2000–2011. Antal samt andel av alla inskrivna barn & Tabell 3B: Barn med annat modersmål än svenska som får möjlighet att utveckla sitt modersmål, efter ålder 2000–2011. Antal samt andel av alla inskrivna barn med annat modersmål än svenska.*

Hämtad: 2015-09-24 <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/forskola/barn-och-grupper/2011-1.169862>

Skolverket (2013). *Flera språk I förskolan – Teori och praktik*. Stockholm: Danagård Litho.

Stukát, Staffan (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Thomas, Wayne P. & Collier, Virginia.P. & Center for Research on Education, Diversity and Excellence, Santa Cruz, CA (2002). *A National Study of School Effectiveness for Language Minority Students' Long-Term Academic Achievement*, Dissemination Coordinator, CREDE/CAL.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk - samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Webbsidor:

Tema modersmål: <http://modersmal.skolverket.se/sites/svenska/>

10. Bilagor

10.1. Intervjufrågor till enhetschef på modersmålsenheten

1. Vad innebär begreppet modersmålsstöd för dig?
2. Vad anser du vara skillnaden mellan modersmålsstöd och modersmålsundervisning?
3. Vad är det för kurs du berättade om som skulle öka kompetensen hos förskollärare?
4. Är det meningen att den kompetensen ska ersätta modersmåls lärare?
5. Hur många modersmåls lärare har ni i kommunen?
6. Hur gör ni för att få fler modersmåls lärare i fler språk i kommunen? Är det ett mål?
7. Kan vi stödja alla barns språk på samma sätt?
8. Vad är det för krav som ska uppfyllas för att ett barn ska få modersmålsstöd?
9. Finns det någon statistik på hur många barn i förskoleålder i kommunen som har ett annat modersmål än svenska?
10. Hur ska föräldrar informeras om möjligheterna till modersmålsstöd?
11. Varför har ni valt att inte ha ett policydokument?
12. Varifrån får modersmålsenheten sina riktlinjer?
13. Vad kostar modersmålsstöd per barn?
14. Är det viktigt med modersmålsstöd redan i förskolan eller räcker det med modersmålsundervisningen som barnen har rätt till i skolan?
15. Är förskollärarna medvetna om vilken viktig roll de har för barn som behöver modersmålsstöd i förskolan?

10.2. Intervjufrågor till förskolechefen

1. Vad innebär modersmålsstöd för dig?
2. Hur ser reglerna ut kring modersmål i förskolan?
3. Vad anser du vara skillnaden mellan modersmålsstöd och modersmålsundervisning?
4. Hur många barn med annat modersmål har ni på förskolan?
5. Vilka språk talar barnen?
6. Vilka av dessa barn får modersmålsstöd?
7. Varför får inte de andra barnen det stödet? Är det föräldrar som har valt bort det eller är det av andra skäl?
8. Vad är det för krav som ska uppfyllas för att ett barn ska få modersmålsstöd?
9. Har ni de resurser som behövs för att möta barnen?
10. Har ni pedagoger som är flerspråkiga? Är detta något ni tänker på när ni rekryterar personal?
11. Känner ni att ni har tillräckliga direktiv på hur ni bör möta barnen med annat modersmål? Känner du att du saknar ett policydokument?
12. Går någon av personalen på denna förskola en kompetenshöjande kurs om modersmålsstöd?
13. Hur ska föräldrar informeras om möjligheterna till modersmålsstöd?

10.3. Intervjufrågor till förskolläraren

1. Vad innebär modersmålsstöd för dig?
2. Hur ser reglerna ut kring modersmål i förskolan?
3. Vad anser du vara skillnaden mellan modersmålsstöd och modersmålsundervisning?
4. Hur många barn med annat modersmål har ni på förskolan?
5. Vilka språk talar barnen?
6. Vilka av dessa barn får modersmålsstöd?
7. Varför får inte de andra barnen de stödet? Är det föräldrar som har valt bort det eller är det av andra skäl?
8. Vad är det för krav som ska uppfyllas för att ett barn ska få modersmålsstöd?
9. Har ni de resurser som behövs för att möta barnen?
10. Känner ni att ni har tillräckliga direktiv på hur ni bör möta barnen med annat modersmål? Känner du att du saknar ett policydokument?
11. Går någon av personalen på denna förskola en kompetenshöjande kurs om modersmålsstöd?
12. Hur ska föräldrar informeras om möjligheterna till modersmålsstöd?
13. Hur arbetar ni på avdelningen för att integrera modersmålsstöd i den vardagliga verksamheten?